

УДК 027.7

Юнаковська В. В.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту
імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

НОВІТНІ ПОСЛУГИ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ З ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОГО ПРОСТОРУ

У статті розглядаються нові форми і методи роботи університетської бібліотеки на сучасному етапі розвитку інформаційних технологій: створення онлайн-словника ключових слів на трьох мовах для пошуку по базах даних; сканування, обробка, підготовка документів для розміщення в репозитарії та в повнотекстових БД на сайті бібліотеки; послуга «Віртуальна довідка»; питання підвищення кваліфікації бібліотечних працівників.

Ключові слова: університетські бібліотеки, комп'ютерні технології, інформаційні технології, словник ключових слів, сканування літератури, віртуальна довідка, підвищення кваліфікації.

З розвитком комп'ютерних технологій змінюються форми і методи роботи бібліотек. На сучасному етапі розвитку інформаційних технологій електронна інформація стала одним із важливих напрямків діяльності бібліотек вищих навчальних закладів.

Одним із основних інформаційних процесів є інформаційний пошук. Ефективний доступ до інформації забезпечують електронні повнотекстові бази даних (БД), багато з яких платні, тому бібліотеки не завжди можуть придбати їх. Але є можливість замовити тестовий доступ. Більша частина цих баз англomовна, тому й пошук відбувається англійською мовою. На сайті науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (далі – Бібліотеки ДНУЗТ) є банери БД, до яких надається тестовий доступ, а також надана інформація в розділі «Новини». Для того, щоб полегшити пошук, було створено «Онлайн-словник ключових слів із технічних наук за відомостями міжнародних баз даних науково-технічної інформації» (<http://library.diit.edu.ua/dic/>), який постійно оновлюється. Словник містить терміни в галузі залізничного транспорту (пристрої, рухомий склад, системи сигналізації та зв'язку, управління перевізним процесом, економіка, охорона навколишнього середовища та ін.) українською, російською та англійською мовами. Словник може бути корисним для науковців, науково-педагогічних працівників, винахідників, аспірантів, магістрів, студентів, бібліотекарів та інших працівників інформаційної сфери. Головними джерелами, використаними при відборі ключових слів, були:

- Наукометричні бази даних **Scopus** та **Web of Science**;
- Англо-русский железнодорожный словарь;
- «Мультитран»: [електронний словник]. – Режим доступу: <http://www.multitran.ru/c/m.exe?a=5&s=searches>;
- Railroad Glossary and Definitions: [глосарій термінів залізничного транспорту]. – Режим доступу: http://www.allenrailroad.com/consulting/Railroad_Glossary.htm;
- Glossary of rail transport term: [From Wikipedia, the free encyclopedia]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Glossary_of_rail_transport_terms;
- Glossary of North American railway terms: [From Wikipedia, the free encyclopedia]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Glossary_of_North_American_railway_terms;
- Railroad Terms. – Режим доступу: http://www.up.com/aboutup/reference/glossary/railroad_terms/index.htm;
- RAILWAY TECHNICAL WEB PAGES. – Режим доступу: <http://www.railway-technical.com/newglos.shtml>;
- GLOSSARY OF RAILWAY OPERATION AND CONTROL. – Режим доступу: <http://www.joernpachl.de/glossary.htm>;
- GLOSSARY OF TERMS RELATED TO RAILWAY NETWORK STATEMENTS. – Режим доступу: http://www.rne.eu/tl_files/RNE_Upload/Network%20Statements/RNE_Network_Statement_Glossary_V5.pdf.

Ще один із напрямків роботи університетських бібліотек – збереження та надання доступу до бібліотечного фонду. Для цього співробітники трьох відділів обслуговування (науковою, навчальною та економіко-гуманітарною літературою) займаються скануванням, обробкою, підготовкою документів для розміщення в репозитарії та в повнотекстових БД на сайті бібліотеки. Це такі документи, як автореферати дисертацій, раритетні видання, методичні матеріали і т. і. Для таких видів робіт використовуються комп'ютерні програми:

ABBYY FineReader (або інші програми для сканування),
Scan Tailor та **Adobe Photoshop** (для обробки відсканованих зображень),
Adobe Acrobat (для створення й перегляду електронних публікацій у форматі PDF).

Згідно з вимогами для розміщення документів у репозитарії також необхідно скласти бібліографічний опис, ключові слова та анотацію трьома мовами – українською, російською, англійською.

Широким попитом користується і така послуга як віртуальна довідка, котра розпочала роботу на сайті бібліотеки ДНУЗТ з лютого 2013 року. До роботи приймаються такі запити:

- адресні запити: про наявність у фондах НТБ ДНУЗТ конкретних видань;
- тематичні запити;
- запити на уточнення бібліографічних даних документів;
- фактографічні запити (відомості довідкового характеру про конкретні поняття, персони, об'єкти і т. д.).

При виконанні довідок використовуються:

- власні ресурси бібліотеки – електронний каталог, реєстраційно-аналітична БД періодичних видань, повнотекстові БД (БД «Методичні вказівки», «Залізнична україніка» та ін.);
- придбані БД та бази даних, до яких наданий тестовий доступ – **Web of Science**, **Scopus** та ін.
- ресурси Інтернет (наприклад, **Google Академия**, БД **ScienceDirect** і т. і.).

Постійно проводиться робота з підвищення інформаційної культури користувачів. Це відбувається, наприклад, як під час студентських екскурсій бібліотекою протягом навчального року, в період літньої тритижневої практики студентів економіко-гуманітарного факультету, індивідуальних консультацій під час обслуговування, так і під час проведення науково-практичних семінарів для вчених і викладачів. Безумовно, значна увага приділяється ознайомленню з електронними ресурсами (різноманітними БД даних наукової інформації, навігації по ресурсах бібліотеки та Інтернет тощо).

Нові види робіт вимагають і нових знань. Тому співробітники постійно займаються самоосвітою та підвищенням кваліфікації. Це й обмін досвідом з колегами, участь у семінарах і конференціях, проведення майстер-класів, перегляд професійної літератури.

В 2016 році співробітники бібліотеки прийняли участь в онлайн-семінарах із базових та розширених можливостей інформаційних ресурсів Thomson Reuters для

наукової діяльності (http://wokinfo.com/russian/training/?utm_source=false&utm_medium=false&utm_campaign=false), на яких ознайомились із БД **Web of Science** та з безкоштовним бібліографічним інструментом **EndNote** (<https://www.myendnoteweb.com/EndNoteWeb.html>). **EndNote** надає можливість авторам зберігати, формувати бібліографічну інформацію, а також підбирати журнали для публікацій та обмінюватись бібліографічною інформацією з колегами. Записи вебінарів можна подивитись на сайті http://wokinfo.com/russian/researchers/?utm_source=false&utm_medium=false&utm_campaign=false.

На базі ДНУЗТ відбувся Всеукраїнський науково-практичний семінар «Ельзевір: пошук та аналіз наукових статей, підготовка публікацій в рейтингових журналах, планування науково-дослідницької діяльності» (2016 р.), на якому розглядались такі питання:

- використання реферативно-аналітичної БД **Scopus**;
- безкоштовні ресурси **Scopus** – пошук по автору (<http://www.scopus.com/search/form/authorFreeLookup.uri>, пошук повних текстів по БД **ScienceDirect** (<http://www.sciencedirect.com/science/search>);
- пошук у пошуковій системі **Google Академия** (<https://scholar.google.com.ua/>);
- як підібрати журнал для публікації (<http://library.diit.edu.ua/index.php?lang=ua&page=published>, <http://library.diit.edu.ua/index.php?lang=ua&page=links>), <http://www.scimagojr.com/journalsearch.php>, <http://www.journalindicators.com/indicators>.

Співробітники бібліотеки ДНУЗТ навчались на вебінарі «БУДСТАНДАРТ Online – інноваційні рішення щодо забезпечення підприємств України нормативною і законодавчою документацією». Проект БУДСТАНДАРТ Online – це цілодобовий доступ до актуальних версій нормативних документів у галузі проектування, будівництва, охорони праці, пожежної безпеки, екології та енергетики. Учасники вебінару отримали можливість наочно оцінити роботу Інтернет-сервісу БУДСТАНДАРТ Online (<http://online.budstandart.com/ua/online-servis/features.html>), дізнатися про його перспективи розвитку та безкоштовні можливості. Для задоволення запитів користувачів на рік встановлена комерційна інформаційно-пошукова система «Будстандарт» на комп'ютерах в бібліотеці, а також на кафедрах університету.

Впровадження новітніх технологій стає звичайним напрямком діяльності бібліотек. Це дозволяє перейти на якісно новий рівень обслуговування, підвищує оперативність та забезпечує повноту задоволення інформаційних потреб користувачів, розширює інформаційний простір бібліотеки університету та сприяє його інтеграції в міжнародне наукове-освітнє середовище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богун Н. Назустріч користувачам: віртуальна довідка в комунікаційному середовищі (за матеріалами зарубіжної періодики) / Н. Богун // Бібл. планета. – 2013. – № 4. – С. 9–11.
2. Колесникова Т. А. Концепция интеллектуализации библиотечной профессии и ее реализация в университете / Т. А. Колесникова // Вісн Дніпропетр. бібл. асоц. – 2013. – Вип. 2. – С. 16–18.
3. Макеєва І. Організація системи підвищення кваліфікації співробітників бібліотек вищих навчальних закладів України: історія та сучасний стан / І. Макеєва // Вісн. Кн. палати. – 2012. – № 6. – С. 12–16.
4. Чуканова С. Довідкова служба: шлях від традиційного до віртуального / С. Чуканова // Бібл. форум України. – 2012. – № 4. – С. 8–11.
5. E-service Quality Criteria in University Library: A Focus Group Study // Procedia-Social and Behavioral Sciences. – 2014. – Vol. 147, 25 Aug. – P. 561–566.

Юнаковская В. В.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта
имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

НОВЕЙШИЕ УСЛУГИ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ БИБЛИОТЕКИ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ЦИФРОВОГО ПРОСТРАНСТВА

В статье рассматриваются новые формы и методы работы университетской библиотеки на современном этапе развития информационных технологий: создание онлайн-словаря ключевых слов на трех языках для поиска по базам данных; сканирование, обработка, подготовка документов для размещения в репозитории и в полнотекстовых БД на сайте библиотеки; услуга «Виртуальная справка»; вопросы повышения квалификации библиотечных работников.

Ключевые слова: университетские библиотеки, компьютерные технологии, информационные технологии, словарь ключевых слов, сканирование литературы, виртуальная справка, повышение квалификации.

Yunakovska V. V.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician

V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

THE LATEST SERVICES OF THE UNIVERSITY LIBRARY IN FORMATION OF DIGITAL SPACE

The article deals with a new forms and methods of university library work at a new stage of information technologies development: the creation of a dictionary of key words in three languages for searching in databases; scanning, documents processing, preparation for placing in the repository and full-text databases at the library website; "Virtual reference"; librarians advanced training.

Keywords: university libraries, computer technology, information technology, online dictionary of keywords, scanning of literature, virtual reference, advanced training.